

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:

12/2419

Dato:

24.09.2013

Sammendrag av sak og uttalelse

Saksnummer: 12/2419

Lovgrunnlag: Likestillingsloven § 3 jf. §4

Dato for uttalelse: 29.08.2013

MannsForum klaget inn Utdanningsdirektoratet med påstand om at direktoratets stillingsannonser er i strid med likestillingsloven, fordi de bruker illustrasjon/bilde av to unge jenter i sin grafiske profil.

Ombudet kom til at Utdanningsdirektoratet ikke handlet i strid med likestillingsloven § 3, jf. § 4 når de bruker illustrasjon av blant annet to unge jenter i sine stillingsannonser.

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunn

Spørsmålet i saken er om Utdanningsdirektoratets stillingsannonser er i strid med likestillingsloven § 4 første ledd, når de bruker illustrasjon av blant annet to unge jenter i sin grafiske profil.

MannsForum har i klagen til ombudet anført at Utdanningsdirektoratet stillingsannonser gir et inntrykk av at Utdanningsdirektoratet primært ønsker å rekruttere kvinnelige søkere. MannsForum viser til at kvinner er i stort flertall i Utdanningsdirektoratet med en andel på 64 prosent. MannsForum mener at Utdanningsdirektoratet har et særlig ansvar for blant annet utvikling og godkjenning av læremidler og de derfor bør oppfordre menn til å søke på stillinger for å oppnå kjønnsbalanse. MannsForum mener videre at effekten av «kvinnepregede» stillingsannonser vil føre til enda mer kjønnsubalanse i Utdanningsdirektoratet og at dette således er i strid med likestillingsloven.

Utdanningsdirektoratet har i sin redegjørelse av 1. mars 2013 forklart at deres layout som brukes i stillingsannonser viser et stilisert bilde av skolebarn i ulike aldre, og at hensikten med illustrasjonen er å vise hvem Utdanningsdirektoratet i siste instans jobber for. Utdanningsdirektoratet forklarer videre at de gjennom sine stillingsannonser ønsker å appellere til de som vil jobbe for å gi barn og unge et godt barnehage- og skoletilbud. Videre viser Utdanningsdirektoratet til at mange av deres ansatte blir rekruttert fra barnehage- og skolesektoren hvor mannsandelen trolig er betydelig lavere enn andelen menn i Utdanningsdirektoratet.

MannsForum har i sine kommentarer av 18. mars 2013 svart på Utdanningsdirektoratets redegjørelse og anfører at Utdanningsdirektoratet har et særlig ansvar for å oppnå kjønnsbalanse og at direktoratet derfor kvalifiseres til å oppfordre menn til å søke på ledige stillinger. MannsForum mener at Utdanningsdirektoratet kunne signalisere dette ved blant annet å vise et bilde av menn i sine stillingsannonser.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med likestillingsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 andre ledd nr. 1. Ombudet har også adgang til å ta opp saker på eget tiltak, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 fjerde ledd.

Likestillingsloven

Likestillingsloven § 3 forbyr direkte og indirekte forskjellsbehandling av kvinner og menn. Med direkte forskjellsbehandling menes handlinger som stiller kvinner og menn ulikt fordi de er av forskjellig kjønn. Likestillingsloven § 4 første ledd, jf. § 3, slår fast at det ikke er tillatt å utlyse en stilling kun for det ene kjønn, eller at utlysningen for øvrig gir inntrykk av at arbeidsgiver forventer eller foretrekker det ene kjønn til stillingen.

Forbudet gjelder med mindre man har en åpenbar grunn til å utlyse stillingen kun for personer av det ene kjønn. Lovens vilkår skal tolkes strengt, og åpenbar grunn må forstås slik at en saklig og akseptabel grunn knyttet til stillingens innhold må foreligge.

Formålet med kravet til kjønnsnøytrale annonser/ansettelsespraksiser er at de vil virke som en oppfordring til både kvinner og menn om å søke arbeid ut fra interesser og kvalifikasjoner, uten hensyn til tradisjonelle oppfatninger av hva slags arbeid som passer for menn og kvinner. Kjønnsnøytrale annonser er en forutsetning for et mer likestilt og dermed mindre kjønnsdelt arbeidsmarked.

Det vil også være i strid med likestillingsloven å legge vekt på kjønn ved selve ansettelsen, jf. § 4 andre ledd. Adgangen til å gjøre unntak fra forbudet mot direkte diskriminering er svært begrenset.

Forskjellsbehandling som i samsvar med lovens formål fremmer likestilling; såkalt positiv særbehandling, er likevel tillatt, jf. § 3a. Lovens formål om å fremme likestilling tar ifølge § 1 særlig sikte på å bedre kvinners stilling. Vilårene for å benytte positiv særbehandling er trukket opp gjennom praksis. Tiltaket må være egnet til å fremme likestilling, og særbehandlingen må være rettet mot det underrepresenterte kjønn på det aktuelle området. Videre må hensynet til likestilling veies opp mot ulempen for den som blir stilt dårligere som følge av særtiltaket. Positiv særbehandling kan bare brukes inntil målsettingen om likestilling er oppnådd.

Dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen sannsynliggjør at det likevel ikke har skjedd diskriminering, jf. likestillingsloven § 16. En påstand om diskriminering er ikke nok til at ombudet kan konkludere med at det er "grunn til å tro" at diskriminering er skjedd. Påstanden må støttes av andre opplysninger eller sakens omstendigheter for øvrig.

Ombudets vurdering

Ombudet skal ta stilling til om Utdanningsdirektoratets stillingsannonser, der de bruker illustrasjon av blant annet to unge jenter, er strid med likestillingsloven § 3 jf. § 4, ved at illustrasjonen gir inntrykk av at Utdanningsdirektoratet foretrekker det ene kjønn.

Ombudet ser at mange arbeidsgivere benytter bilder som et virkemiddel for å gi et inntrykk av en arbeidsplass som attraktiv for begge kjønn, og for å tiltrekke seg aktuelle søkere. Dette ser vi for eksempel i mannsdominerte bransjer, der arbeidsgiver vil vise at kvinner kan passe inn i disse yrkene. Ombudet vil likevel understreke at en utlysningstekst med et bilde av en kvinne eller en mann i seg selv ikke gir inntrykk av at arbeidsgiver forventer eller foretrekker det ene kjønn, jf. likestillingsloven § 4.

Ombudet vil påpeke at vi i en sak 12/1623 vurderte et lignende spørsmål. Saken gjaldt en bedrift som søkte etter en sekretær hvor ordet «spenstig» ble brukt i utlysningsteksten, sammen med et bilde av en kvinne med rød lepestift og røde negler. I denne saken uttalte ombudet at bildet i den aktuelle utlysningsteksten skilte seg fra mer nøytral bildebruk, ved at kvinnen på bildet hadde rød lepestift og rød neglelakk. Videre la ombudet vekt på at ordet «spenstig» ofte blir brukt som karakteristikk på en sprek og attraktiv kropp, og da kanskje særlig om yngre kvinners kropp. Dette sammenholdt med at bedriften søkte etter en sekretær, som tradisjonelt har vært et kvinnedominert yrke, forsterket inntrykket at bedriften foretrakk kvinner til stillingen.

Etter ombudets syn gjør ikke de samme hensynene seg gjeldene i denne saken. Ombudet mener at illustrasjonen i Utdanningsdirektoratets layout har et nøytralt preg og at fokuset på layouten ikke er barnas kjønn, men heller det faktum at de er barn. Ombudet mener videre at illustrasjonen visualiserer *både* jente- og guttebarn. Det er heller ikke noe annet i layouten,

eller i de stillingsutlysningene som MannsForum viser til, som gir inntrykk av at Utdanningsdirektoratet foretrekker det ene kjønn fremfor det annet.

MannsForum mener Utdanningsdirektoratet burde brukt adgangen til positiv særbehandling av menn etter likestillingsloven § 3a for å få en bedre kjønnsbalanse, og at de derfor burde oppfordret menn til å søke på stillinger i Utdanningsdirektoratet. Adgangen til positiv særbehandling er bare tillatt i helt spesielle unntakstilfeller, og adgangen til å særbehandle menn er snevrere enn adgangen til å særbehandle kvinner. I medhold av likestillingsloven § 3a er det gitt en forskrift om særbehandling av menn når det gjelder stillinger der hovedoppgaven er undervisning av, eller omsorg for, små barn. Utgangspunktet er at denne forskriften uttømmende regulerer adgangen til positiv særbehandling av menn på arbeidslivets område. Det er opp til den enkelte virksomhet som arbeider med undervisning og/eller omsorg av små barn, å vurdere hvorvidt de ønsker å benytte adgangen til å særbehandle menn ved å oppfordre dem til å søke på ledige stillinger.

Konklusjon

Utdanningsdirektoratet handler ikke i strid med likestillingsloven § 3, jf. § 4 når de bruker illustrasjon av blant annet to unge jenter i sine stillingsannonser.

Oslo, 29.08.2013

Sunniva Ørstavik

likestillings- og diskrimineringsombud